

2. ábra. Dendrométer forgatótárcsa nélkül. A fa lassan benőtte a dendrométer lábait, míg a rézlemez folyamatosan közelebb „nőtt” hozzá.

Harminc dendrométerrel három év óta végzünk méréseket almafákon. A vizsgálat befejezése után a dendrométereket vasfűrészszel vágjuk le a fatörzsről, új lábakkal újra felhasználhatók, míg a fatörzs a benne maradt vasdarabokat benövi, hacsak nem távolítjuk el azokat.

Adatok a rönkjellegű faválasztékok zsugorodásáról

LÁMFALUSSY SÁNDOR

Fagzdálkodásunk során a fát kitermelő erdőgazdaság és a fát feldolgozó faipar között időnként vita tárgya a vízvesztés következtében beálló zsugorodás mérvé. Folyó kutatási feladataim közé tartozik, hogy vizsgáljam meg a rönk-féle választékok zsugorodását. Az ezzel összefüggő vizsgálatokat a Soproni Tanulmányi Erdőgazdaság fűrésztelepén két sorozatban végeztük. Az egyik 1954. V. 5-től 1955. VII. 13-ig tartott két-három hetenkénti megisméltendő mérésekkel, a másodikat 1958. VI. 15-től 1958. XI. 1-ig végeztük kéthetenkénti mérésekkel.

Az első mérés ciklusban a kísérleti faanyagot élőfák árnyékában tároltuk, a második esetben a kísérleti anyag nyílt terepen szélnek, napnak és csapadéknak kitéve tárolt. Ezzel a kétféle kísérleti móddal kívántuk utánaozni a fűrésztelepeken szokásos máglyákban tárolt rönk száradási viszonyait. Az árnyékos helyen tárolt kísérleti rönkanyag száradása megfelel a rönkmáglya közepében levő rönk száradási folya-

matának. A nyílt terepen tárolt kísérleti rönkanyag száradása pedig megfelel a máglya tetején levő rönkanyag száradásának.

Az egyes rönkök átmérőjét a rönkhossz közepén mindenkor ugyanazon — két-két szöggel megjelölt — helyen, ugyanazzal az átlóval, ugyanaz a kéz mérte milliméter pontossággal. A vizsgálat tárgyát képező erdefenyő rönköket kéregtelenül, a kemény lombos rönköket pedig kéregben tároltuk. A kemény lombos fáknál a bemérés a szokásos kéreggyűrűzés alkalmazásával történt.

Az első mérési ciklus eredményét Az Erdő 1956. februári számának 51—54. oldalán közöltem. Ez foglalkozott az árnyékos helyen tárolt rönkanyag zsugorodási vizsgálatával. A szóban levő cikkben közölt táblázat kimutatása szerint a végeredmény az volt, hogy a legtöbb esetben zsugorodás egyáltalán nem történt, kivéve egy-két szélsőséges adatot, de ezeket a kieső eseteket az átlagba nem számíthattuk be.

A második sorozat felvételére azért volt szükség, mert a máglya tetején levő rönkök a nap, szél és időjárás viszontagságainak vannak kitéve s emiatt végeztünk a nyílt terepen tárolt rönkökön mérési vizsgálatot. A vizsgálat adatait a táblázat tünteti fel.

Mérés ideje	Lucfenyő		Erdefenyő		Cser		Tölgy		Akác		Időjárás mérés idején				
	Kéreg nélkül				K é r e g b e n										
	Középméretű em-ben kéreg nélkül mérve														
1958.															
VI. 15.	24,4	27,9	40,4	27,3	42,1	22,8	28,3	39,7	25,0	31,3	37,6	19,7	26,8	39,8	Esős nedves idő
VII. 1.	24,3	27,8	40,2	27,2	41,9	22,7	28,2	39,5	24,9	31,2	37,4	19,6	26,7	39,7	Száraz szeles idő
VII. 15.	24,3	27,7	40,3	27,1	41,8	22,7	28,1	39,4	24,8	31,1	37,3	19,6	26,8	39,7	Száraz szeles idő
VIII. 1.	24,3	27,7	40,2	27,1	41,7	22,6	28,0	39,3	24,8	31,2	37,2	19,6	26,7	39,9	Nedves esős idő
VIII. 15.	24,3	27,7	40,2	27,1	41,7	22,6	28,0	39,3	24,8	31,1	37,2	19,6	26,9	39,7	Száraz idő
IX. 1.	24,2	27,6	40,3	27,0	41,6	22,6	28,0	39,2	24,7	31,1	37,3	19,5	26,7	39,6	Száraz idő
IX. 15.	24,2	27,7	40,2	27,0	41,7	22,6	28,1	39,3	24,7	31,2	37,2	19,5	26,8	39,7	Száraz idő
X. 1.	24,3	27,8	40,3	27,1	41,8	22,7	28,1	39,4	24,8	31,2	37,3	19,6	26,8	39,8	Nedves esős idő
X. 15.	24,2	27,6	40,2	27,0	41,6	22,6	28,1	39,2	24,7	31,1	37,2	19,5	26,8	39,7	Száraz idő
XI. 1.	24,2	27,6	40,3	27,0	41,7	22,6	28,2	39,3	24,7	31,0	37,3	19,5	26,7	39,6	Nedves szeles idő

Az adatokból megállapítható, hogy az első, nevezetesen az árnyékolt helyen tárolt rönkök vizsgálati eredményével szemben, ebben a második esetben a törzsek többségénél az átmérő irányú beszáradás átlagban kereken 1%-ot tesz ki.

A rönkátmérő mérések felvett jegyzőkönyvben egyúttal feljegyzés történt a mérés idején uralkodó időjárásról. Az esős időben felvett nedvesség következtében az átmérőkben nem csökkenés, hanem nagyobbodás következett be. Ezt az utólag felvett nedvességet a fa azonban rövidesen, a napos időjárás és a szél hatása folytán néhány nap alatt elveszti.

A máglyákban tárolt rönkanyag nagyobb része, nevezetesen a rönkmáglya belső részében tárolt, az időjárástól védett és csak a máglya felső rétege van kitéve a nap és szél szárító hatásának. Mindezek figyelembevételével azt a végső következtetést vonhatjuk le, hogy a máglyán tárolt fa átmérői az előbb említett két adat átlagában legfeljebb kb. 0,5%-ot zsugorodnak ebben az esetben, ha a faipar által az erdőgazdaságtól átvett rönkanyag egy éven belül felfűrészelésre kerül.

A további és ennél részletesebb kutatás folytatását nem tartjuk szükségesnek, mert a rönköket az anyag minőségének megóvása érdekében egy éven belül feltétlenül fel kell dolgozni. De még ha a rönk ennél továbbra is feldolgozás nélkül maradna, akkor sem kell számolni nagyobb beszáradási veszteséggel, mert a vízvesztést és az ezzel járó zsugorodást a rönk kérgé és csupán csak a bütükre szorító párolgási felület akadályozza. A kéregtelenített fenyőtörzseknél sem lesz ez a zsugorodás nagyobb mérvű, mert a kéreg hiányában a fenyő törzsen szél- és naprepedések keletkeznek, s ez bizonyos mértékben a rönk átmérőjének nagyobbodásával jár. Ettől eltekintve a fenyőféléknek a lombosfákkal szemben az a tulajdonsága, hogy lényegesen csekélyebb a vonalas és a térfogati zsugorodási százalékuk, mint a kemény lombosfáké.

Erre a vizsgálatra különösen azért is szükség volt, mert az erdei választékok zsugorodására és annak mikénti lefolyására nem áll rendelkezésre hazai irodalmi adat. Kutatásunk eredményét alátámasztja dr. Erteld Forstnutzung auf holzkundlicher Grundlage c. művének 27. oldalán történt közlése, mely szerint Flury és Fabricius részletes vizsgálatai alapján a rönkátmérő irányában a zsugorodás átlagban kereken 1%-ot tesz ki. A gyakorlat számára ezeknek a kérdéseknek tisztázása a fakitermelés és a további feldolgozása, valamint felhasználása között felmerülő véleménykülönbségek elosztása szempontjából fontos.